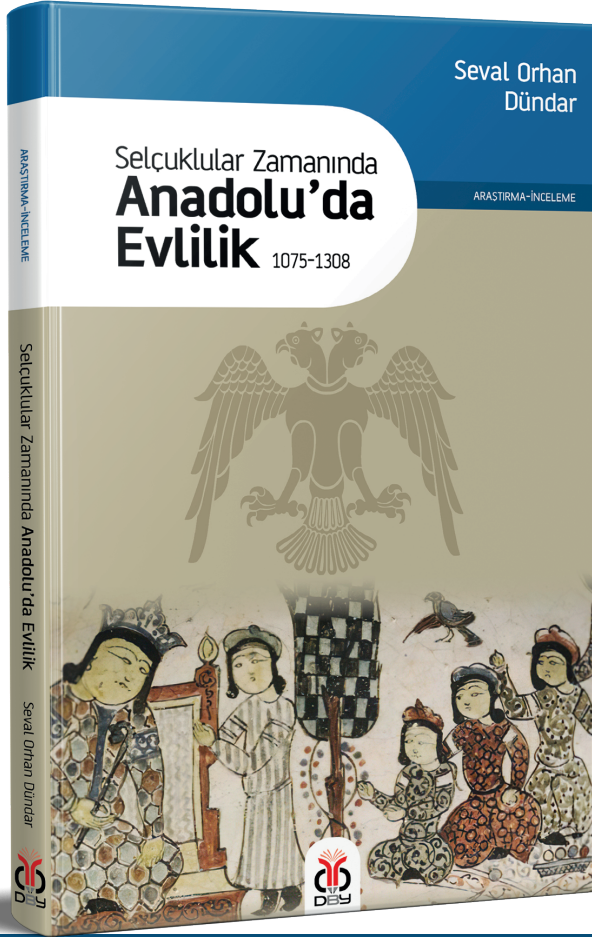

Seval Orhan
Dünder

Selçuklular Zamanında
Anadolu'da
Evlilik 1075-1308

ARAŞTIRMA-İNCELEME

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

Seval Orhan
Dündar

Selçuklular Zamanında
Anadolu'da
Evlilik 1075-1308

ARAŞTIRMA-İNCELEME

“dün” den öğelerle
“bugün” yapmak
“yarın”ı aydınlatır.

© 2021, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 138

Araştırma-İnceleme: 27

ISBN 978-605-4635-50-4

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı: İstanbul 2021

Yazar: Seval Orhan Dünder

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Editör: Nuh Muaz Kapan

Tashih: Hande Fidan

Mizanpaj/Kapak Uygulama:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Ozalit

(Sertifika No: 20179)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Selçuklular Zamanında Anadolu'da Evlilik 1075-1308

Yazar: Seval Orhan Dünder

İstanbul : DBY Yayınları, 2021.

194 s. ; res. ; 12,0 x 19,5 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 138) ___ Dizin var

ISBN 978-625-7760-38-6

1- Tarih 2- Selçuklular 3- Anadolu Kültürü 4- Evlilik

Bu kitap, 2016 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Orta Çağ Tarihi yüksek lisans programı kapsamında, Türk Tarihi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Osman Gazi Özgüdenli danışmanlığında savunulan "Selçuklular Zamanında Anadolu'da Evlilik (1075-1308)" adlı yüksek lisans tezinin gözden geçirilerek kitaplaştırılmış halidir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Önsöz.....	9
Kaynaklar	13
Giriş: Selçuklu Öncesi Türk Devletinde Evlilik Gelenekleri	21

BİRİNCİ BÖLÜM

Selçuklu Hanedan Üyelerinin Evlilikleri	37
1. Süleyman Şah (1075-1086).....	37
2. I. Kılıç Arslan (1086-1107).....	39
3. Şahin Şah (1110-1116).....	43
4. I. Mesud (1116-1155).....	44
5. II. Kılıç Arslan (1155-1192).....	50
5.1. II. Kılıç Arslan'ın Çocuklarının Evlilikleri	54
6. I. Gıyaseddin Keyhüsrev (1192-1211).....	65
7. Rükneddin Süleyman Şah (1196-1204).....	71

8. I. İzzeddin Keykavus (1211-1220).....	74
9. I. Alâeddin Keykubad (1220-1237).....	78
10. II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246).....	89
11. II. İzzeddin Keykavus (1246-1249).....	100
12. IV. Rükneddin Kılıç Arslan (1249-1266).....	103
13. III. Gıyaseddin Keyhüsrev (1266-1284).....	107
14. II. Mesud (1284-1296/1302-1310).....	109
15. III. Alâeddin Keykubad (1298-1302).....	110
16. V. Kılıç Arslan (1310-1318).....	110

İKİNCİ BÖLÜM

Selçuklu Toplumunda Evlilik	111
1. Anadolu Selçuklu Devlet Adamlarının Evlilikleri	111
1.1. İl Arslan ile Ayşe Hatun'un Evliliği	111
1.2. Müineddin Süleyman Pervane ile Gürcü Hatun'un Evliliği.....	112
1.3. Şemseddin İsfahânî ile Berduliye Hatun'un Evliliği	113
2. Selçuklu Döneminde Halkın Evliliği	114
2.1. Karı-Koca İlişkileri	118
2.2. Gayrı Meşru İlişkiler	135
2.3. Eğitim ve Öğretim Hayatı.....	139
2.4. Cariyeler	139
2.5. Toplumda Kadının Yeri	142
2.6. Evlilik Öncesi Hazırlıklar	145

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Selçuklu Toplumunda Evlilik Âdetleri	149
1. Eş Seçimi.....	149
2. Nişan	152

3. Çeyiz.....	153
4. Kalın.....	157
5. Mehir.....	159
6. Nikâh.....	160
7. Düğün	162
8. Yüz Görümlüğü.....	165
9. Boşanma.....	166
Sonuç	169
Bibliyografya	173
Tablo: Türkiye Selçuklu Sultanlarının Hanımları ve Çocukları.....	181
Ekler	185
Dizin	187

Önsöz

Ortaçağ İslam dünyasında evlilik, toplumda ve siyasî ilişkilerde önemli bir yer tutmaktadır. Hanedanlar ya da emirler arasında iyi ilişkiler kurmak ve müttefik kazanmak amacıyla yapılan siyasî evlilikler, Ortaçağ İslam dünyasında sıkça görülmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti zamanında hanedan üyelerinin evliliklerinde, istisnaları bir kenara bırakacak olursak, siyasî amaçlı evlilikler çoğunluktadır. Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Anadolu Selçuklu Devleti döneminde komşu devletler Bizans, Abbasîler, Hârzemşâhlar, Zengîler, Eyyübîler ve İlhanlılar ile Selçuklu hanedanı arasında evlilikler yapılmıştır. Bu evliliklerin yapılmasındaki asıl amaç, Anadolu Selçuklu Devleti'nde siyasal, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların giderilmesine yöneliktir. Bu çalışmada, Anadolu Selçuklu sultanlarının, hanedan üyelerinin, devlet adamlarının ve halkın evlilikleri tespit edilmiştir. Ayrıca

dönemin evlilik âdetleri analiz edilerek gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışma esnasında, Anadolu Selçuklu Devleti ile ilgili bilinen kaynaklarda siyasî hadiseler ayrıntılı anlatılmış olmasına rağmen, Selçuklu halkının sosyal ve kültürel hayatına ilişkin bilgilere daha az yer verildiği görülmektedir.

Kaynak ve araştırma eserlerine dayanarak hazırlanan bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Girişte Selçuklu öncesi Türk devletlerinin evlilik gelenekleri anlatılmıştır. Birinci bölümde Anadolu Selçuklu sultanlarının evlilikleri ve sultanların çocuklarının evlilikleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu evliliklerin büyük bir kısmı siyasî amaçla yapıldığı için devletlerarası anlaşmalarda siyasî tarihi de oldukça etkilemiştir. Bununla birlikte siyasî ilişkiler kurmak amacıyla yapılmayan, daha doğru ifadeyle gönül bağı ile yapılan evlilikler de vardır ki, buna verilebilecek güzel bir örnek; Abbasî Halifesi en-Nasır Lidinillah ile II. Kılıç Arslan'ın kızı Selçuka Hatun'un evliliğidir.

İkinci bölümde “Selçuklu Toplumunda Evlilik” başlığı altında Anadolu Selçuklu devlet adamlarının evlilikleri ve halk arasında yapılan evlilikler üzerinde durulmuştur. Genellikle dönemin edebî kaynaklarından çıkan malumata dayanılarak incelenen halkın evliliklerinde, eşler arasındaki anlaşmazlıkların gündelik hayata dair birçok ipuçları vermesi oldukça dikkat çekicidir.

Üçüncü bölümde ise Selçuklu toplumunda evlilik âdetleri incelenmiştir. Eş seçimi, çeyiz, nişan, mehir,

düğün vb. evlilik âdetleri arasında yer alan kavramlar ve Selçuklu dönemindeki uygulamaları üzerinde durulmuştur. Burada Selçuklu Anadolu Devleti'ndeki evlilik âdetlerinin bir kısmının günümüzde de devam ettiği görülmüştür.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında, benden maddî ve manevî desteğini esirgemeyen, çalışma esnasında uygun ortam ve şartları hazırlamam da bana yardımcı olan aileme müteşekkirim. İngilizce metinlerin çevirisinde katkı sağlayan değerli arkadaşım Teodora Delibaşoğlu'na ve kaynak temininde yardımcı olan İSAM Kütüphanesi çalışanlarına teşekkür ederim.

Çalışmamda yol gösterici olan, rehavete kapıldığım da motivasyonumu arttıran, her zaman eğitici vasfı ile birlikte samimi duygularımı eksik etmeyen, eksiklerimizi hoşgörü ile düzelterek eğitimimize katkı sağlayan saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Osman G. Özgüdenli'ye arz-ı şükranlarımı sunarım.

Son olarak, bu çalışmanın genelde Ortaçağ tarihi, özelde Selçuklu tarihi araştırmaları adına mütevazı bir şekilde hazırlandığını, bu bağlamda çalışmadaki hata ve eksiklerin bu satırın yazarına ait olduğunu belirtmek isterim. Faydalı olması dileğiyle...

İstanbul, 2021

Bibliyografya

- Aġaoġlu, Ahmet, "İptidaî Türk Aile Hukuku ve İptidaî Hindu-Avrupaî Aile Hukuku Arasında Mukayese" *Birinci Türk Tarih Kongresi*, Ankara (1932), s. 261-269.
- Ahmed bin Mahmud, *Selçuknâme*, haz. Erdoğan Merçil, İstanbul 2011.
- Akkoca, İsmail, *Sultan I. Alâeddin Keykubâd Zamanında Türkiye Selçuklu - Harzemşahlar Devleti İlişkileri*, GÜSBE Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.
- Aknerli Grigor, *Moğol Tarihi*, Türkçe terc. H. D. Andreasyan, İstanbul 1954.
- Aksal, Sadri Maksudi, *Türk Tarihi ve Hukuk*, İstanbul 1947.
- Anna Komnena, *Alexiad*, çev. Bilge Umar, İstanbul 1996.
- Anonim Selçuknâme, *Anadolu Selçukluların Devleti Tarihi III*, Türkçe terc. Feridun Nafiz Uzluk, Ankara 1952.
- Artuk, Cevriye, "III. Keyhüsrev ve Sahte Selçuklu Sultanı Cimri Adına Kesilen Sikkeler", *Malazgirt Armağanı*, Ankara 1972, s. 287-296.

- Ataoglu, Remzi, "Artuklu-Eyyubi İlişkileri", *Eyyubiler; Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, ed. Önder Kaya, İstanbul 2012, s. 207-230.
- Ataoglu, Remzi, *Hisn-ı Keyfa Artuklu Devleti*, AÜSBE, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1985.
- Aydın, Mehmet Âkif, "Mehir", *DİA*, XXVIII, 2003, s. 389-391.
- Bal, Mehmet Suat, "Türkiye Selçuklu Devleti Tarihinde Bir Dönüm Noktası: II. İzzeddin Keykavus Dönemi", *Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24/38, 2005, s. 239-258.
- Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, I, İstanbul 1971.
- Başkumandan Simbad Vekayinamesi 951-1334*, Türkçe terc. Hrand D. Andreasyan, yy.
- Baykara, Tuncer, *I. Gıyaseddin Keyhusrev (1164 – 1211) Gazi Şehit*, Ankara 1997.
- Biçak, Sedat, *Türkiye Selçuklu Toplumunda Kadın*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2007.
- Burgu, Yavuz Selim, *Anadolu Selçukluların Alâeddin Keykubad ve Zamanı*, İstanbul 2011.
- Cahen, Claude, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, Türkçe terc. Erol Üyepazarcı, İstanbul 2012.
- Çağatay, Neşet, *İslam'dan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı*, Ankara 1957.
- Çandarlıoğlu, Gülçin, *Türk Destan Kahramanları*, İstanbul 1977.
- Çayırdağ, Mehmet, "Kayseri'de Pervane Bey Medresesi", *Vakıflar Dergisi*, S. XXVI, Ankara 1997, s. 225-236.
- Çiftçiöğlü, İsmail, "Anadolu Selçuklu Sultanlarının Gayrimüslim Kadımlarla Evlilikleri", *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 5/1, 2013, s. 7-25.

- Dağlı, Rifat, *II. Kılıç Arslan Zamanında Türkiye Selçuklu Devleti'nin Dış Siyaseti*, GÜSBE Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011.
- Ebû'l-Ferec (Bar Habraeus), Gregory, *Abû'l-Farac Tarihi*, Süryaniceden İngilizce'ye terc. Ömer Rıza Doğrul, Ankara 1999
- Ebû'l-Hayr-ı Rûmî, *Saltuk-nâme*, I, yay. Şükrü Halûk Akalın, Ankara 1988.
- Ebul Ferec - İbnülbri, *Tarihi Muhtasarüddüvel*, Türkçe terc. Şerafeddin Yaltkaya, 1941.
- Eflaki, Ahmet, *Âriflerin Menkabeleri*, Türkçe terc. Tahsin Yazıcı, İstanbul 2011.
- Ergin, Muharrem, *Dede Korkut Kitabı*, Ankara 1997.
- Ergin, Muharrem, *Orhun Abideleri*, İstanbul, t.y.
- er-Râvendî, Muhammed b. Ali b. Süleyman, *Râhatü's-sudûr ve Âyetü's-sürûr*, Türkçe
- Ersan, Mehmet, *Türkiye Selçuklu Devletinin Dağılışı*, Ankara 2010.
- Gökalp, Ziya, *Türk Medeniyeti Tarihi, İslamiyetten Evvel Türk Medeniyeti*, II, Hz. Fikret Şahoğlu, İstanbul 1974.
- Göksu, Erkan, *Türkiye Selçuklularında Ordu*, GÜSBE Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2008.
- Gökyay, Orhan Şaik, *Dede Korkut Hikâyeleri*, İstanbul 1976.
- Güler, Ali, "İlk Yazılı Türkçe Metinlerde Aile ve Unsurları", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, ed. Sedat Açikel, Ankara 1992, s. 61-73.
- Gürkan, Kazım İsmail, "Selçuklu Hastaneleri", *Malazgirt Armağanı*, İstanbul 1972, s. 33-47.
- Hamdullâh Müstevfi-i Kazvîni, *Tarih-i Güzide*, ed. Erkan Göksu, İstanbul 2015.

- Huncan, Ömer Soner, “Türk Hanedanlığı'nda (Karahanlılar) Kadın”, *Ortaçağda Kadın*, ed. Altan Çetin, Ankara 2011, s. 375-394.
- İşin, Ekrem, *Alâeddin'in Lambası Anadolu Selçuklu Çağı Sanatı ve Alâeddin Keykubad*, İstanbul 2001.
- İbn Battuta, *İbn Battuta Seyahatnâmesi*, I, çev. Sait Aykut, İstanbul 2004.
- İbn Bibî, *el Evamirü'l-alâ'îye fi'l-Umuri'l-alâ'îye (Selçuk Name) I*, Türkçe terc.. Mürsel Öztürk, Ankara 1996.
- İbn Cübeyr, *Endülüsten Kutsal Topraklara*, Türkçe terc. İsmail Güler, İstanbul 2003.
- İbn Fadlan, *İbn Fadlan Seyahatnamesi*, Türkçe terc. Ramazan Şeşen, İstanbul 1975.
- İbn Saî, *Ortaçağ Tarihi ve Medeniyetlerine Dair Çeviriler I*, Türkçe terc. Abdulhalik Bakır, Ankara 2008.
- İbnü'l Verdî, *Bir Ortaçağ Şairinin Kaleminden Selçuklular*, haz. Mustafa Alican, İstanbul 2014.
- İbnü'l-Adîm, *Buğyat At-Talab Fi Tarih Halab Selçuklularla ilgili Haltercümeleri*, yay. Ali Sevim, Ankara 2011.
- İbnü'l-Esir, *İslam Tarihi (el-Kâmi'l-fi't-târîh Tercümesi)*, Türkçe terc. Komisyon, XI, İstanbul 2008.
- İbnü'l-Esir, *İslam Tarihi el Kamil fit-târîh Tercümesi*, X. Türkçe terc. Abdülkerim Özaydın, İstanbul 1987.
- İlgürel, Mücteba, “Çaka Bey” *DİA*, VIII, 1993, s. 186-188.
- İnan, Abdülkadir, “Göçebe Türk Boylarında Evlatlık Müesseseleriyle İlgili Gelenekler”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VI/3, 1948, s. 127-137.
- İnan, Abdülkadir, *Sagay Türkleri (Abakanlar) Makaleler ve İncelemeler*, Ankara 1968.
- İzgi, Özkan, *İslamiyetten Önceki Türkler'de Kadın*, Ankara 1975.

- Kaçın, Bülent, *Büyük Selçuklu Devletinde Hanedan Üyelerinin Evlilikleri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.
- Kadioğlu, Funda Gülay – Kadioğlu Selim, “Adı Darüşşifalara Ad Olan Kadınlar”, *Lokman Hekim Journal*, 1/1, 2011, s. 1-7.
- Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul 1998.
- Kanad, H. Fikret, *Pedagoji Tarihi*, I, İstanbul 1963.
- Kaya, Selim, “Süleyman Şah II”, *DİA*, XXXVIII, 2010, s. 105-108.
- Kaya, Selim, *I. Gıyaseddin Keyhüsrev ve II. Süleyman Şah Dönemi Selçuklu Tarihi (1192-1211)*, Ankara 2006.
- Kaymaz, Nejat, *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'd-Din Keyhüsrev ve Devri*, Ankara 2009.
- Kemaloğlu, Muhammet, “Türkiye Selçuklularında Gayr-ı Müslim Tebaa ile Kurulan Sosyal İlişkiler”, *MAKÜSBED*, 4/7, 2012.
- Kemaloğlu, Muhammet, “Türkiye Selçuklularında Gayr-ı Müslim Tebaa ile Kurulan Sosyal İlişkiler”, *MAKÜSBED*, 4/7, 2012, s. 168-185.
- Kerimüddin Mahmud-i Aksarayî, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, Türkçe terc. Mürsel Öztürk, Ankara 2000.
- Kesik, Muharrem, “Muîneddin Süleyman Pervâne”, *DİA*, XXXIV, 2002, s. 91-93.
- Kesik, Muharrem, *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesud Dönemi (1116-1155)*, Ankara 2003.
- Kesik, Muharrem, “Melik Şahinşah'ın Saltanat Mücadelesi (1155-1176)”, *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, XII, Ankara 2014, s. 89-99.
- Khoniates, Niketas, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, Türkçe terc. Fikret Işıltan, Ankara 1995.
- Kitapçı, Zekeriya, *Abbâsî Hilafetinde Selçuklu Hatunları ve Türk Sultanları*, Konya 1994.

- Koca, Salim, “Selçuklu İktidarının Belirlenmesinde Rol Oynayan Güçler ve Alaeddin Keykubad'ın Türkiye Selçuklu Tahına Çıkışı”, *I. Alaeddin Keykubad Dönemi ve Sempozyumu Bildirileri*, ed. Yusuf Küçükdağ, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Çıpan, Konya 2010.
- Koca, Salim, *Sultan I. İzzeddin Keykavus (1211-1220)*, Ankara 1997.
- Kurat, Akder Nimet, *Çaka Bey İzmir ve Civarındaki İlk Türk Beyi M.S 1081-1096*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1966.
- Lehmann, Bruno, “Theodar I. Laskaris 1204-22 ve I. Gıyaseddin Keyhüsrev”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, III, (çev. Mihin Eren), Ankara 1971, s. 593-610.
- Marzo, Salvatore, *Roma Hukuku*, çev. Ziya Umur, İstanbul 1959.
- Mevlânâ, *Mesnevi*, çev. Veled Çelebi İzbudak, göz.geç. Abdülbaki Gölpınarlı, Ankara 1942.
- Müneccimbaşı Ahmed b. Lütfullah, *Câmiu'd-Düvel, Selçuklular Tarihi II Anadolu Selçukluları ve Beylikler*, yay. ve Türkçe terc. Ali Öngül, İzmir 2001.
- Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-Şefik ve'l Hâfidü'l-Hâlik (Anadolu Selçuklularına Dair Bir Kaynak)*, I, terc. Ali Ertuğrul, Ankara 2015.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Kültür Tarihine Giriş III*, Ankara 2000.
- Ögel, Bahaeddin, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, Ankara 2001.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Mitolojisi*, I, Ankara 1971.
- Önge, Yılmaz, “*Seyid Battal Gazi Külliyesi'nde Sultan Hatun Türbesi*”, *Önasya*, V, S: 57, Ankara 1970.
- Özgüdenli, Osman G., “İlhanlı Devrine Ait Anonim Bir Münşeat Mecmû'ası: Risâla al-Şâhabiyya”, *Belleten*, 63/238, Ankara 1999, s. 725-743.

- Özbek, Süleyman, “Türkiye Selçukluları-Eyyubiler Arası Siyasî Münasebetler Üzerine (1175-1250)”, *Prof. İsmail Aka Armağanı*, Haz. Nejdett Bilgi, İzmir 1999, s. 427-448.
- Radloff, Wilhelm, *Sibiriya'dan*, çev. Ahmet Temir, İstanbul 1976.
- Reşidüddin Fazullah, *Câmiu't-Tevarih (İlhanlılar Kısım)*, Türkçe terc. Prof. Dr. İsmail Aka, Prof. Dr. Mehmet Ersan, Dr. Ahmad Hesamipour Khelejani, Ankara 2013.
- Sevim Ali – Merçil Erdoğan, *Selçuklu Devletleri Tarihi, Siyaset, Teşkilat ve Kültür*, Ankara 1995.
- Sevim Ali Sevim – Yücel Yaşar, *Türkiye Tarihi I*, Ankara 1995.
- el- Azimî, *Azimi Tarihi*, Türkçe terc. Ali Sevim, Ankara 1988.
- Sevim, Ali, “Keyhusrev I” *DİA*, XXV, 2002, s. 347-349.
- Sevim, Ali, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, Ankara 2014.
- Soysaldı, Mehmet, *Kur'an ve Sünnete Göre Evlenme ve Boşanma*, İstanbul 1999.
- Sümer, Faruk, “Anadolu Selçukluları”, *DİA*, XXXVI, 2009, s. 380-384.
- Sümer, Faruk, “Keykâvus II”, *DİA*, XXV, 2002, s. 355-357.
- Sümer, Faruk, “Mesud I”, *DİA*, XXIX, 2004, s. 339-342.
- Süryani Mihail, *Süryani Patrik Mihail'in Vekâyi-Nâmesi*, Türkçe terc. Hrant D. Andreasyan, I-II, TTK'da basılmamış nüsha.
- Taştan, Ali, *Türkiye Selçukluları Zamanında Tokat ve Çevresindeki Kervansaraylar*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi SBE Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2010.
- Tekcan, Ahmet Recep, *Anadolu Selçuklu Devleti Merkezi Şehirlerinden Konya ve Kayseri'de Şehir Hayatı*, GÜSBE Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Bilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2012.

- Togan, A. Zeki Velidî, *Umumî Türk Tarihi'ne Giriş*, İstanbul 1981.
- Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, XI. Baskı, İstanbul 2011.
- Turgal, Hasan Fehmi, *Anadolu Selçukluları Münecimbaşıya Göre*, İstanbul 1935.
- Uraz, Murat, *Türk Mitolojisi*, İstanbul 1967.
- Urfalı Mateos, *Urfalı Mateos Vekayi-nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*, Türkçe terc. Hrant D. Andreasyan, Ankara 2000.
- Uyumaz, Emine, "Türkiye Selçuklu Devleti-Eyyübî Münasebetleri", *Türkler*, V, Ankara 2002, s. 147-165.
- Uyumaz, Emine, "Türkiye Selçuklu Sultanları, Melikleri ve Melikelerinin Evlilikleri", *Eyyübiler Yönetim, Diplomasi, Kültürel Hayat*, ed. Önder Kaya, İstanbul 2012, s. 355-384.
- Uyumaz, Emine, *Sultan I. Alaeddin Keykubad Devri Türkiye Selçuklu Devleti Siyasî Tarihi (1220-1237)*, Ankara 2003.
- V. Gordlevski, *Anadolu Selçuklu Devleti*, Türkçe terc. Azer Yaran, I. Baskı, Ankara 1988.
- Yinanç, Mükrimin Halil, *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri*, haz. Refet Yinanç, Ankara 2013.
- Yürekli, Tülay, "Eyyubi Ailesi Kadınları", *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. VI, 2011, s. 329-332.

Dizin

- A** 58, 63, 64, 67, 69, 83, 100,
101, 104, 134, 171
- Abaka Han 29, 101, 105,
107, 108, 109, 155, 170
- Abbasî 10, 58, 60, 61, 64,
154, 162
- Âbid Çelebi 132
- Ablistan 43
- Abuşga 110
- Ahlat 68
- Aksarayî 14, 98, 100, 107,
108, 110
- Akşehir 80, 120
- Alaiyye 99
- Alaşehir 69
- Aleksios 43
- Alman kız 45
- Anadolu Selçuklu Devleti 9,
13, 15, 16, 21, 35, 50, 57,
58, 63, 64, 67, 69, 83, 100,
101, 104, 134, 171
- Angüria (Ankara) 47
- Ankara 13, 14, 15, 16, 17,
21, 22, 23, 24, 25, 26, 27,
29, 34, 35, 40, 42, 43, 44,
46, 47, 49, 51, 52, 53, 55,
57, 58, 59, 60, 65, 67, 68,
78, 80, 83, 84, 90, 92, 97,
101, 102, 105, 109, 112, 168
- Anna Komnena 15, 38, 39,
43, 44, 45
- Argun Han 104
- Arif Çelebi 127, 131, 139,
146, 148, 156
- Avriya 134
- Ayşe Hatun 41, 111, 171,
181

- B**
Bahâeddin 128, 148
Bahâ Veled 115, 120
Bark 21
Başlık 23, 157
Baybars 94, 113
Baycu 103
Bedevi 129
Behram Şah 56, 64, 71
Belek 35, 42, 112
Belh 117
Berduliye Hatun 96, 97, 98, 113
Berke Han 101, 103, 170, 183
Bizans 9, 15, 38, 39, 40, 41, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 67, 69, 99, 102, 103, 152
Borgolu kalesi 85
Boşanma 166, 168
Bozmuş 41
- C-Ç**
Cariye 121, 141
Celaleddin Karatay 88, 100, 103
Cengiz Han 28, 164
Cimri 102, 105, 155
Çaka Bey 15, 38, 39, 40, 41, 169, 181
Çavlı 41
Çevgân 77
Çevre 23
- Çeyiz 75, 106, 145, 153, 154, 155, 158, 160
Çukurova 50
- D**
Dalassenos 39
Danişmend 43, 44, 47, 51, 182
Dânişmendli Zünnûn 46
Davud kızı Ayşe 139
Davut Şah 56
Dayfe 86, 95, 155, 159, 161, 163
Dede Korkut 24, 32, 33, 34, 149, 153
Delkak 142
Dımaş 35
Dımaşk 87, 155, 164
Dimitri 51
Diyarbakır 63, 68
Dolat 46, 181, 182
Düğün 37, 77, 147, 162, 165
- E**
Elbistan 50, 55, 68
Elizabeth 97
Emir 42, 44, 48, 51, 58, 79, 81, 89, 103, 111, 151, 163, 182
Emir Bazmış 111
Emir Gazi 42, 44, 48, 51, 182
Emir Şemseddin Altunaba 81, 151

- Emîr Zâhid 132
Enez 97, 102, 103
Ermeni 35, 70, 88, 138
Ermeni Leon 70
Erzincan 64, 73, 75, 88, 90, 118, 119, 163, 169, 182, 183
Erzurum 51, 71, 73, 82, 89
Esir 38, 42, 49, 56, 78, 112
Eşrefoğlu Halil Bey 104
Eş seçimi 10, 152, 172
Evlilik 10, 24, 90, 145, 152, 169
Eyyübî 60
- F**
Fahreddin 75, 105, 119, 151, 158, 169, 183
Fatıma Hatun 18, 67, 125, 127, 128, 131, 139, 146
Feramurz 101, 102, 110, 183
Ferhunde Hatun 35
Friedrich Barbarossa 53
Fülâne Hatun 64
- G**
Gangon (Çankırı) 47
Gayrimüslim 52, 54, 56, 92
Gazalya Hatun 103, 105, 155, 184
Gazan Han 110
Gazi Çelebi 109, 184
Gebe 29
Gelin 144, 153, 165
Gerdek 77, 163
- Gevher Nesibe Hatun 62, 170, 182
Göyük Han 100, 103
Grek 48
Gumac Hatun 134, 184
Gümeç Hatun 103
Güneri Bey 104
Gürcü 18, 51, 56, 71, 73, 74, 89, 90, 91, 94, 98, 100, 101, 112, 145, 150, 151, 153, 156, 164, 167, 169, 170, 171, 183
Gürcü Hatun 18, 92, 94, 98, 100, 101, 112, 145, 156, 167, 170, 171
Güzerprit kalesi 79
- H**
Hacı Şihâbeddin Ruganî-yi Karamîd 121
Halife 61, 62, 76, 150, 153, 161, 170
Halife Nasır 61, 62, 150, 153, 170
Han 25, 29, 34, 100, 101, 103, 105, 107, 108, 109, 110
Hand Fatma Hatun 102
Hanedan 25
Hasankeyf 58
Hatun 24, 28, 29, 31, 38, 41, 48, 58, 60, 61, 62, 67, 76, 79, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 93, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 103, 105, 108, 111,

- 112, 113, 115, 116, 118,
120, 121, 123, 124, 126,
127, 128, 131, 134, 136,
137, 140, 145, 147, 150,
153, 154, 155, 156, 158,
159, 161, 162, 163, 167,
169, 170, 171, 181, 182,
183, 184
Havenzade 98
Hediye 18, 126, 145, 156
Hediye Hatun 18, 126, 145,
156
Hoca Mecdeddin Meragî
140
Horasan 38, 81
Humus 35
Hülagü 29, 110, 152
Hüsameddin Çelebi 125,
148
- I-İ**
I. Alaeddin Keykubad 67,
70, 78, 79, 80, 82, 88, 89,
151, 152, 155, 161, 163,
169, 183
I. Gıyâseddin Keyhusrev 16
I. Gıyaseddin Keyhüsrev 52,
53, 55, 63, 65, 66, 68, 69,
70, 71, 73, 74, 78, 99, 151,
170, 183
II. Gıyaseddin Keyhüs-
rev 73, 80, 83, 84, 85, 87,
89, 91, 92, 94, 95, 97, 98,
99, 100, 112, 113, 152, 153,
159, 164, 169, 171, 183
III. Alaeddin Keykubad 102,
110, 184
III. Aleksios Angelos 69
III. Gıyaseddin Keyhüsrev
104, 105, 107, 108, 110, 184
III. Kılıç Arslan 74, 183
II. İzzeddin Keykavus 15,
96, 98, 99, 100, 101, 102,
108, 109, 110, 113, 170, 183
II. Joscelin 49
II. Kılıç Arslan 10, 15, 45,
46, 49, 50, 51, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 58, 59, 61, 62,
63, 64, 65, 71, 73, 150, 153,
154, 159, 160, 162, 167,
169, 170, 182
II. Mesut 104
I. İzzeddin Keykavus 66, 67,
68, 70, 74, 75, 77, 78, 151,
158, 159, 160, 162, 166,
169, 183
I. Kılıç Arslan 15, 38, 39,
40, 41, 43, 45, 64, 111, 169,
171, 181
I. Mesud 15, 43, 44, 48, 49,
50, 169, 182
Ioannes 15, 45, 46, 48, 182
Irak 81
IV. Rükneddin Kılıç Arslan
97, 98, 101, 102, 103, 114
İbn Battuta 18, 30, 31, 32

- İbn Bibî 13, 55, 63, 64, 70,
77, 78, 79, 80, 82, 85, 86,
90, 91, 95, 96, 97, 98, 99,
106, 107, 109, 110, 113,
114, 151, 152, 153, 154,
155, 158, 159, 160, 161,
163, 164, 166
İbn Cübeyr 19, 164, 165
İbn Fadlan 19, 28, 29, 30
İl Arslan 42, 111, 171
İlhanlı 101, 108, 109, 168
İltirmiş Hatun 133
İsfahan 38, 110
İsmail 19, 21, 22, 23, 29, 47,
52, 54, 56, 63, 95, 96, 152,
159, 165
İsmetî Hatun 119
İzzeddin Saltuk 51, 73, 154,
160, 167
- K**
Kadınbaşı 27
Kahire 84, 87
Kalın 23, 157
Kaloyan 52, 67
Kapadokya 47
Karamanoğlu Mehmet Bey
102, 105, 155
Karatay medresesi 171
Kars 56
Kayser 54, 57, 68, 79, 159,
169, 182
Kayseri 48, 50, 52, 63, 70,
74, 82, 83, 84, 86, 91, 93,
94, 98, 103, 112
Kayser Şah 54, 57, 68, 79,
159, 169, 182
Kemaleddin Kamyar 88
Keyferidun 69, 70, 79, 183
Kıbrıs 36
Kırım 30, 103, 108
Kız çocukları 139
Kız isteme 151
Kilikya 84, 88
Kimya Hatun 123, 172
Kira Hatun 118, 122, 124,
135, 145, 147, 158, 164, 171
Kirake Hatun 129, 134, 139
Kiramana Hatun 115
Konya 41, 43, 45, 48, 58,
66, 71, 79, 83, 86, 91, 97,
99, 102, 103, 104, 108, 114,
119, 124, 134, 147, 171,
181, 183, 185, 186
Kösedağ Savaşı 97
Kudbeddin Melikşah 54,
182
Kudüs 45, 55
Kyr Vart 79, 80
- L**
Lâtime Hatun 129
- M**
Mahmude Hatun 123
Mahperi Huand Hatun 183

- Malatya 38, 41, 50, 57, 58, 59, 68, 70, 71, 74, 78, 79, 81, 111, 138, 154
- Manuel Komnenos 15, 45, 52
- Mavrozomes 69, 183
- Mecdüddin Mehmed Erzincani 98
- Mehir 24, 159
- Melik 43, 46, 47, 48, 51, 57, 64, 65, 68, 72, 82, 83, 84, 90, 95, 102, 110, 151, 159, 161, 163, 169, 182, 183, 184
- Melik Adil 57, 68, 82, 83, 151, 161, 163, 169
- Melike Adiliye (Gaziye Hatun) 82
- Melike Hatun 56, 84, 86, 121, 139, 145, 155, 158, 161, 163, 183
- Melik Nasır 84, 183
- Melikşah 38, 46, 55, 73
- Melik Zahir 68
- Mengü Han 103
- Mesnevi 17, 131, 133, 138, 141, 142, 143, 144, 152, 157
- Meşhed 88
- Mevlânâ 17, 18, 93, 101, 104, 113, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 123, 124, 125, 127, 128, 131, 133, 134, 136, 138, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 152, 156, 157, 158, 162, 164, 167, 171
- Mihr 159
- Moğol 16, 28, 31, 32, 80, 83, 88, 94, 97, 100, 103, 105, 109, 110, 114, 151
- Mugiseddin Tuğrul Şah 54, 55, 56, 182
- Muhammed Tapar 41, 42, 112
- Muhyiddin Mesut 57
- Muineddin Pervane 18
- Mutahhare 129, 147
- Muzafferüddin 69, 73, 167
- Mübarizeddin Ertokuş 79
- Mübarizüddin Armağan Şah 86
- N**
- Naib Seyfeddin 80, 151
- Nesb Hatun 115
- Nikâh 76, 81, 160, 162, 172
- Niketas Khoniates 15, 45, 48
- Nişan 152, 153
- Nizameddin 18, 54, 82, 146, 156, 163, 182
- Nizameddin Ebu Bekir 82, 163
- Nureddin Mahmud Zengî 46
- Nureddin Muhammed 58, 59, 61, 62, 150, 154, 160, 162, 167, 169, 182
- Nusret Hatun 132

- O**
- Osmaniye 50
- P**
- Pali 84
- Prences 89
- R**
- Radloff 23, 28
- Rıdvan 35
- Rosudan 56, 73, 89, 91, 92, 112, 151, 153, 164, 167, 169, 171
- Rum 35, 39, 52, 67, 76, 79, 81, 87, 96, 97, 98, 107, 113, 128, 140, 148, 163, 183
- Rükneddin Cihan Şah 56, 82
- Rükneddin Süleyman 54, 56, 57, 66, 68, 69, 71, 74, 150, 170, 182, 183
- S-Ş**
- Saadettin Köpek 86, 99
- Safranbolu 57
- Sağdıç 82, 163
- Sebastia 47
- Selahaddin Eyyûbi 57, 169
- Selçuka Hatun 10, 48, 49, 58, 59, 61, 104, 150, 153, 154, 160, 162, 167, 169, 170
- Selçuk Hatun 62, 75, 107, 151, 154, 158, 159, 160, 166, 169, 182, 183, 184
- Selçuki Hatun 99, 106, 183
- Selçukname 53, 67, 88
- Seyit Battal Gazi 67
- Sivas 47, 50, 52, 75, 103, 160, 169
- Siyavuş 101, 102, 105, 155
- Sultan 18, 32, 43, 45, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 59, 61, 63, 64, 67, 68, 70, 72, 75, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 86, 88, 89, 94, 95, 97, 99, 100, 102, 105, 106, 111, 112, 115, 116, 118, 124, 125, 127, 128, 131, 141, 145, 148, 150, 152, 154, 156, 160, 162, 163, 172, 182
- Sultan Vâcid 132
- Sultan Veled 18, 115, 116, 124, 125, 127, 128, 131, 145, 148, 156, 162, 172
- Sülemiş 110
- Süleyman Şah 37, 38, 39, 41, 53, 55, 57, 58, 65, 66, 69, 71, 72, 73, 74, 105, 150, 151, 170, 181, 184
- Sünbüle Hatun 132
- Süryani 15, 42, 48, 49, 112
- Süryani Mihail 15
- Sütanne 115
- Şahin Şah 41, 42, 43, 46, 50, 52, 181, 182
- Şam 81, 115, 124, 151, 163
- Şehnaz Hatun 99

- Şemseddin Ahmed el-Eflâkî 18
Şemseddin İsfahanî 97, 100
Şemseddin İsfahânî 96, 113, 114
Şems-i Tebrizi 123, 172
Şerefeddin Lâlâ 116
Şeref Hatun 129, 148
Şeyh Selahaddin 126, 145, 156
Şiraz 94, 146, 156
- T**
Tabip Alâeddin 119
Tecavüz 138
Tell-Başir 49
Terken Hatun 34
Thamara 56, 71, 73, 74, 89, 90, 91, 92, 98, 112, 150, 151, 153, 164, 167, 170, 171, 183
Timsah 158
Tokat 70, 78, 83, 94, 95, 113, 134
Toruntay 101
- Tuğrul Arslan 41, 111, 181
- U-Ü**
Urbay Hatun 101, 109, 170, 183
Urfa 48, 57
Urfalı Mateos 17, 46, 47, 50
Usta Hatun 145, 156
Ümmühan Hatun 53, 67, 183
- V**
Vezir Ziyaeddin 136
V. Kılıç Arslan 110, 155, 184
- Y**
Yağıbasan 46, 48, 50, 52, 69, 160, 169, 182
Yüz görümlüğü 165, 172
- Z**
Zabel 36
Zengî 35
Zifaf 126, 137
Zina 30, 138

Selçuklular Zamanında Anadolu'da Evlilik 1075-1308

Ortaçağ İslam dünyasında devletlerarası ilişkilerde evlilikler önemli bir yer tutmaktadır. Genellikle iki hanedan ya da emirler arasında iyi ilişkiler kurmak ve böylece müttefik kazanmak amacıyla yapılan siyasî evlilikler Ortaçağ İslam dünyasında sıkça görülmektedir. Selçuklular döneminde hanedanlar arası evlilikler de istisnaları bir kenara bırakacak olursak siyasî amaçlı evliliklerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Ayrıca istisna da olsa Abbâsî Halifesi en-Nasır Lidinillah ile 2. Kılıç Arslan'ın kızı Selçuka Hatun'un evliliği gibi siyasî amaçla yapılmayan evlilikler de bulunmaktadır. Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Anadolu Selçuklu Devleti döneminde komşu devletler Bizans, Abbâsî, Hâzremşâh, Zengîler, Eyyûbîler ve İlhanlılar ile Selçuklu hanedanları arasında evlilikler yapılmıştır. Bu çalışmada, Selçuklu Anadolusu'nda sultanların, hanedan üyelerinin, devlet adamlarının ve halkın evlilikleri tespit edilmiştir. Selçuklu toplumunda yaygın olan evlilik âdetlerinden eş seçimi, çeyiz, nişan, mehir, düğün vb. evlilik âdetleri arasında yer alan kavramlar ve Selçuklu dönemindeki uygulamaları üzerinde durulmuştur. Selçuklu Anadolusu'ndaki evlilik âdetlerin bir kısmının ise günümüzde devam ettiği görülmüştür.

